

Nr 115.

Av herr Lovén m. fl., om inrättande av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg.

I sitt utlåtande nr 4 av år 1904 fann bankoutskottet anledning konstatera, att riksbanken »genom inrättandet av avdelningskontor i vissa större städer, som äro centralpunkter för affärliv och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärlivet och den enskilda bankrörelse, som kan drivas på en dylik ort». Redan året därpå (1905) beslöts inrättandet av ett avdelningskontor i Sundsvall, och 1910 öppnades kontor i Norrköping. Sedan dess hava icke några nya kontor inrättats.

År 1911 gjorde stadsfullmäktige i Hälsingborg framställning hos fullmäktige i riksbanken angående inrättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg. Med anledning härav hemställde fullmäktige i skrivelse till bankoutskottet, att utskottet måtte hos riksdagen förordna inrättandet av ett dylikt kontor. Fullmäktiges hemställan föranledde emellertid icke till någon utskottets åtgärd.

År 1913 motionerade herr O. Trapp i första kammaren och herrar M. Sommelius och A. J. Christiernsson i andra kammaren om inrättandet av ett riksbankens avdelningskontor i Hälsingborg. Liksom år 1912 tillstyrkte bankofullmäktige förslaget, men modifierade dock något sin tidigare ståndpunkt. De föreslogo nämligen, att det nya kontoret skulle bli av en mera förenklad typ än dittillsvarande riksbankskontor, varigenom kostnaderna för detsamma skulle i motsvarande mån reduceras. Bankoutskottet biträdde förslaget om inrättandet av ett kontor i Hälsingborg, men under den bestämda förutsättningen, att detsamma inrättades efter av fullmäktige föreslagen förenklad organisationsform. Första kammaren biföll bankoutskottets förslag, men andra kammaren avslog detsamma, och den gemensamma voteringen utföll i enlighet med andra kammarens mening.

De argument, som förslagets motståndare förde fram i andra kammaren, stödde sig framförallt därpå, att riksbanken skulle vara en centralbank, en bankernas bank, och icke direkt en näringslivets bank. Riksbanken vore sålunda en institution för rediskontering av affärsbankernas växlar och hade dessutom att sörja för att omsättningsmedel ställdes till rörelsens förfogande, men man menade, att dessa uppgifter kunde banken fylla utan kontor i Hälsingborg.

Anhängarna till förslaget om nytt kontor förfäktade däremot, att riks-

banken alltjämt hade direkta förbindelser med allmänheten, vilka skulle ytterligare kunna utvecklas till fromma för såväl banken som näringslivet, särskilt i en handels- och industristad av Hälsingborgs betydelse.

När vi nu åter tillåta oss framföra förslaget om inrättandet av ett riksbankskontor i Hälsingborg, sker detta vid en tidpunkt, då vår valuta sedan någon tid är lyckligt och väl stabiliserad, då den ekonomiska krisens verkningar i huvudsak övervunnits och normala ekonomiska förhållanden åter inträtt. Vilka skäl kunna då nu anföras till stöd för ett dylikt förslag?

Först och främst be vi få erinra om den betydande utveckling, som staden Hälsingborg genomgått.

Vid 1925 års ingång var Hälsingborg beträffande folkmängden den femte av Sveriges städer med 50,000 invånare; 1915 var Hälsingborg den sjätte staden i ordningen men har sedan passerat Gävle.

Beträffande fabriksindustriens tillverkningsvärde 1923 var Hälsingborg likaledes nr 5 i ordningen av Sveriges städer med ett belopp av 71 miljoner kr., medan ifråga om bevillningstaxerad inkomst 1924 staden till och med gick före Norrköping och Sölunda blev nr 4 av samtliga städer.

Hälsingborg ligger ju dessutom i en rik och tätt befolkad bygd med åtskilliga betydande platser.

I betraktande av Hälsingborgs betydelse förefaller det onekligen rätt överraskande, att staden ännu saknar den stödpunkt för kreditrörelsen och penningomsättningen, som ett riksbankskontor måste anses utgöra.

Riksbanken är visserligen alltjämt en centralbank, såsom man med eftertryck framhöll i riksdagsdebatterna 1913, men detta bör icke hindra direkta förbindelser med näringslivet och allmänheten i övrigt och har hittills icke heller stått hindrande i vägen för dylika förbindelser.

Riksbanken har en omfattande hypotekslånerörelse, som uppvisar ett mycket stort antal låntagare, som icke äro banker, och den erbjuder stora och små låntagare, som disponera lämpligt hypotek, mycket goda lånevillkor.

Riksbanken har vidare en avbetalningslånerörelse, som för varje år blir allt mera betydelsefull. Fonden för dylika lån uppgick 1913 till 12,5 miljoner kr., men är för närvarande 32 miljoner kr.

Slutligen några ord om riksbankens diskontering. Det är givetvis icke så, att riksbanken (lika litet som den tyska riksbanken, vilken ju i många stycken tjänat den svenska centralbanken till mönster) principiellt ställer sig avvisande mot direkta diskonteringsförbindelser med näringslivets män.

I detta sammanhang be vi för övrigt få erinra om ett uttalande av ett enhälligt bankoutsnitt vid 1924 års riksdag. Det gällde att bedöma arbetsbördan för riksbankens minsta kontor, och utskottet anförde därvid: »I den mån avdelningskontoren, i överensstämmelse med den uppfattning, som vid åtskilliga tillfällen gjort sig gällande inom riksdagen, såsom långgivare träda i mera direkt förbindelse med allmänheten, utvidgas deras

verksamhet och tillföras tjänstemännen ökat arbete. För befordrande av en livligare förbindelse mellan avdelningskontoren och allmänheten synes det utskottet vara angeläget, att eventuellt förefintliga, onödigt tyngande förvaltningsformer för kontoren undanröjas».

Riksbanken kan icke erbjuda den direkte diskontören sådana tillfällen till inlåning mot ränta, vartill de privata affärsbankerna ha möjlighet, och sålunda blir en affärsman, som diskonterar i riksbanken, kanske ofta nödsakad att även ha förbindelse med annan bank. Denna obekvämlighet är väl dock överkomlig. Men en annan sak är, att riksbanken givetvis måste ställa ganska stränga fordringar på de växlar, som kunderna erbjuda. Och då privatbankerna under de krisår, som vi nu lyckligt hunnit förbi, väl torde lagt sig till med kundernas säkerheter i så stor utsträckning som möjligt, har riksbanken givetvis måst avstå från förbindelser, som icke kunnat tryggas genom dylika säkerheter. Men det förefaller oss vara av synnerligen stor betydelse, och detta icke minst i en sådan stad som Hälsingborg, att en affärsman har möjlighet att hos riksbanken söka den kredit, som kan ersätta en kanske obekväm förbindelse med en privatbank. Att affärsmannen härvid måste underkasta sig de fordringar, som riksbanken i egenskap av centralbank måste ställa på sina kunder, är uppenbart.

Icke minst den senaste tidens koncentrationstendens inom det privata bankväsendet utgör, enligt vår mening, en maning att icke avstå från den konkurrens, som riksbanken inom vissa gränser kan bjuda de privata bankerna. När ibland dessa uppstått institut av en omfattning, vartill vi hittills icke haft någon motsvarighet, synes det oss, att man icke bör dröja med att komplettera riksbankens filialnät med en ny länk, som vid behov kan utgöra ett stöd för näringslivet. Vi hålla före, att man därigenom icke på något sätt behöver släppa efter på riksbankens uppgifter såsom centralbank.

År 1913 föreslogo fullmäktige och bankoutskottet, att åt det projekterade kontoret i Hälsingborg skulle givas en organisation av enklare slag än vid övriga kontor. Detta uppslag har därefter prövats vid ett antal av riksbankens minsta kontor, men genom beslut vid 1921 års riksdag har nämnda organisationsform övergivits, och samtliga kontor äro nu likformigt organiserade, ehuru personalens storlek givetvis växlar efter behovet. Det var kontrollsynpunkter, som voro avgörande för återgången 1921, och sådana synpunkters betydelse få icke underskattas, allra minst i vårt lands förnämsta penningförvaltande institution. Det är sålunda vår mening, att kontoret i Hälsingborg skulle bli av samma organisation som övriga kontor, men givetvis med så liten personal som möjligt.

Det är väl så, att frågan om det nya kontorets ekonomi måste tillerkännas viss betydelse. Att det kommer att bära sig är en given sak, men skall detta ske uteslutande på bekostnad av vinsten vid andra riksbankskontor? Vi tro icke, att detta skall bli fallet. Ett kontor i Hälsingborg skulle givet-

vis, enligt vår mening, kunna påräkna en betydande hypoteks- och avbetalningslånerörelse, som nu endast delvis söker sig väg till grannkontoren i Malmö, Kristianstad och Halmstad. Därtill komme givetvis även direkt diskontering. Slutligen skulle kontoret kunna påräkna betydande insättningar av de offentliga institutionerna på platsen och inom kontorets blivande distrikt.

Som exempel på den omfattning, ett riksbankskontor i Hälsingborg skulle få redan från början, vilja vi anföra, att av inom Malmökontorets område under år 1925 betalda växlar — cirka 37,000 stycken med ett sammanlagt belopp av cirka 240 miljoner kronor — voro icke mindre än 7,983 stycken å tillsammans 65,5 miljoner kronor, eller mer än 20 procent av antalet och mer än 25 procent av beloppet, betalbara i någon av orterna Hälsingborg, Landskrona och Höganäs, vilka sistnämnda ju komma att tillhöra ett Hälsingborgskontors låneområde. (På Hälsingborg föllo 4,910 stycken å 50,1 miljoner, på Landskrona 2,077 stycken å 13,9 miljoner och på Höganäs 996 stycken å 1,5 miljoner kronor).

Av vid Malmökontoret (till kontorets sedelräkningsavdelning) under en månad 1925 inlämnade sedlar voro mer än 20 procent från Hälsingborg, Landskrona och Höganäs.

Vad personalen för ett kontor i Hälsingborg beträffar, att tänka vi oss, att denna i huvudsak bör kunna erhållas från övriga kontor. Kontoret i Malmö får, som vi här ovan anfört, reducerad arbetsbörda, och bör väl exempelvis kunna avstå ett par tjänstemän.

Med stöd av vad vi anfört tillåta vi oss sålunda hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att ett riksbankens avdelningskontor inrättas i Hälsingborg, och att bankofullmäktige få i uppdrag att vidtaga nödiga åtgärder för öppnandet av kontoret.

Stockholm den 19 januari 1926.

Carl Lovén.

Karl Bergström.

N. K. Törnkvist.
Bjuv.

Lars Borggren.